

Κοσμάς ο Αιτωλός

Γράφει ο: Δημήτριος Περδίκης

Το 1961 ο Κοσμάς ο Αιτωλός ανακηρύχθηκε Άγιος της Ορθοδοξίας. Την εποχή του ο λαός τον ανέφερε ως «Πατερούλη» και ως «Πατροκοσμά». Είναι ταυτόχρονα Εθνομάρτυρας και Οσιομάρτυρας. Ο Κοσμάς ο Αιτωλός υπήρξε σημαντική φυσιογνωμία των προεπαναστατικών χρόνων με ένα τεράστιο έργο, κυρίως εθνικό, σε μία εποχή που οι Έλληνες αντιμετώπιζαν φαινόμενα έντονου εξισλαμισμού.

Γεννήθηκε το 1714 στο χωριό Μέγα Δένδρο Απόκουρου, κοντά στο Θέρμο Αιτωλίας. Το όνομά του ήτανε Κώνστας Εσωχωρίτης. Από πολύ νωρίς φάνηκε η έφεσή του προς τα γράμματα και την ιεροσύνη. Τα πρώτα του γράμματα τα έμαθε από τον ιεροδιάκονο Γεράσιμο Λύτσικα. Μαθήτευσε σε διδασκαλεία στην Παρνασσίδα και στη Ναυπακτία.

Το 1749 σε ηλικία 35 ετών πήγε στο Άγιο Όρος, όπου άρχισε ανώτερες σπουδές στη θεολογία και τη φιλοσοφία στην Αθωνιάδα σχολή.

Στη Μονή Φιλοθέου εκάρη μοναχός και έλαβε το όνομα Κοσμάς. Το 1759 εγκατέλειψε το μοναστήρι και μετέβη στην Κωνσταντινούπολη, όπου έλαβε από τον Πατριάρχη Σεραφείμ εντολή να περιοδεύσει σε

Ήπειρο, Μακεδονία και Δυτική Ρούμελη στα πλαίσια της αντιμετώπισης του αυξανόμενου εξισλαμισμού.

Ο μοναχός Κοσμάς άρχισε να περιοδεύει στη Μακεδονία, την Ήπειρο και τη Ρούμελη από χωριό σε χωριό. Παρότρυνε τον λαό να χρησιμοποιεί την ελληνική γλώσσα. Τα ιερά κείμενα ήταν όλα γραμμένα στα ελληνικά. Έλεγε κατά τις ομιλίες του στους Έλληνες: - Πώς θα τα διαβάσετε; Γι' αυτό συνιστούσε στον λαό να χτίζει σχολεία, να μαθαίνουν όλοι γράμματα. Μέσα σε 20 χρόνια ίδρυσε πάνω από 200 σχολεία.

Τις ομιλίες του στα διάφορα χωριά τις διακρίνουμε σε διδαχές και σε προφητείες, οι οποίες πραγματικά εντυπωσιάζουν και πολλές έχουν ολοφάνερα πραγματοποιηθεί. Σημαντικό στοιχείο κατά τις επαφές του ήταν οι ερωτήσεις που δεχόταν και οι προφητείες που έδινε.

Πότε θα έρθει το ποθούμενο; Δηλαδή πότε θα ελευθερωθούμε από τον τουρκικό ζυγό. Αυτό ήταν το συχνότερο ερώτημα αλλά και θέμα πολλών προφητειών του.

Την πρώτη φορά που επισκέφτηκε τη Χειμάρρα, της Βορείου Ηπείρου, είδε πως υπάρχουν πάμπολλες εκκλησίες, μία για κάθε σόι. Όμως σχολείο δεν υπήρχε. Συνέστησε στους Χειμαρριώτες να μην χτίζουν μόνο εκκλησίες αλλά να χτίζουν και σχολεία. Ο κόσμος απόρησε πώς είναι δυνατόν ένας ιερωμένος να μιλάει έτσι. Τότε για να πείσει τους Χειμαρριώτες πήρε έναν κασμά και άρχισε να γκρεμίζει μία εκκλησία. Τότε ο λαός της Χειμάρρας κατάλαβε και έχτισε στο σημείο αυτό μία μεγάλη εκκλησία, τους Αγίους Πάντες και δίπλα το σχολείο της Χειμάρρας, την Ακροκεραύνειο Σχολή. Σήμερα οι Άγιοι Πάντες είναι πάντα η κύρια εκκλησία και δίπλα λειτουργεί το 9τάξιο ελληνικό σχολείο που πλέον λέγεται «Όμηρος».

Κάποτε ο Πατροκοσμάς βρέθηκε στο Τεπελένι. Εκεί βρισκόταν και ο Αλή της Χάμκως, αυτός που αργότερα έγινε πασάς στα Ιωάννινα, ο οποίος είχε ακούσει για τις διδαχές και τις προφητείες του. Ζήτησε λοιπόν να συναντήσει τον Άγιο Κοσμά. Όταν τον φέρανε του είπε:

- Πες μου πατερούλη τι μου επιφυλάσσει το μέλλον, θα πάω στην Πόλη; (Εννοούσε αν θα γίνει σουλτάνος. Αυτό ήταν το πρώτο του όνειρο, αργότερα συμβιβάστηκε να κάνει το πασαλίκι του ανεξάρτητο κράτος).

Ο Άγιος Κοσμάς του απάντησε: «Θα γίνεις μεγάλος άνθρωπος, θα κυριεύσεις όλη την Αρβανιτιά, θα υποτάξεις την Πρέβεζα, την Πάργα, το Σούλι, το Δέλβινο, το Γαρδίκι και αυτό το τάχτι του Κουρτ πασά. Θα αφήσεις μεγάλο όνομα στην οικουμένη. Και στην Πόλη θα πας, μα με κόκκινα γένια, Αυτή είναι η θέληση της Θείας Πρόνοιας. Ενθυμού όμως εις όλην την διάρκεια της εξουσίας σου να αγαπάς και να υπερασπίζεσαι τους χριστιανούς, αν θέλεις να μείνει η εξουσία εις τους διαδόχους σου».

Ότι του είχε πει ο Πατροκοσμάς έγιναν. Στις 24 Ιανουαρίου/6 Φεβρουαρίου 1822 στη διάρκεια της πολιορκίας των Ιωαννίνων από τον Χουρσίτ πασά, ο Αλή Πασάς μαζί με την κυρά Βασιλική κρυβότανε στο νησάκι των Ιωαννίνων, στο μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονος. Το κρησφύγετο προδόθηκε. Στρατιώτες του Χουρσίτ φτάσανε, τον αποκεφάλισαν και το κεφάλι όπως ήτανε με κόκκινα γένια από το αίμα το στείλανε στον σουλτάνο, στην Πόλη.

Έτσι επαληθεύθηκε η προφητεία του Αγίου Κοσμά πως θα πας στην Πόλη, μα με κόκκινα γένια.

Αξίζει να αναφερθούν μερικές άλλες προφητείες που δεν χρειάζονται καμιάς επεξήγησης.

- Θα βγουν πράγματα από τα σχολεία που ο νους σας δεν φαντάζεται.
- Θα δείτε στον κάμπο αμάξι χωρίς άλογο να τρέχει γρηγορότερα από τον λαγό.
- Θα 'ρθει καιρός που θα ζωσθεί ο τόπος με μία κλωστή.

- Θα ἔρθει καιρός που οι ἄνθρωποι θα ομιλοῦν ἀπὸ ἓνα μακρινὸ μέρος σε ἄλλο σαν νὰ ἔναι σε πλαγινὸ δωμάτιο.
- Θα δεῖτε νὰ πετάνε ἄνθρωποι στον οὐρανὸ σαν μαυροπούλια καὶ νὰ ρίχνουν φωτιά στον κόσμο.

Ἡ θανάτωση τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἐγένε μετὰ ἀπὸ πιέσεις Εβραίων πρὸς τον πασά τοῦ Βερατίου. Ὁ Πατροκοσμᾶς κήρυττε τὰ παζάρια νὰ μὴ γίνονται Κυριακή που εἶναι ἡμέρα αφιερωμένη στον Κύριο, ἀλλὰ νὰ διενεργούνται Σάββατο. Σε αὐτὸ ἀντιδρούσαν οἱ Εβραῖοι που ζημιώνονταν ἀπὸ αὐτό.

Ὅταν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἐφτάσε στο Βεράτι ὁ πασάς προσφέρθηκε νὰ του δώσει δυο συνοδοὺς, γιὰ τὴν ασφάλειά του, ἐπειδὴ δῆθεν υπήρχαν κακούργοι ληστές στὴν περιοχή. Μετὰ τὴν ἀναχώρηση ἀπὸ τὸ Βεράτι, τὸ βράδυ σταμάτησαν γιὰ νὰ διανυκτερεύσουν στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Ἄψου (Σεμάν στα ἀλβανικά). Ἐκεῖ οἱ «συνοδοί» τοῦ παππούλη τον στραγγάλισαν καὶ ἐρίζαν τὸ ἄψυχο σῶμα στο ποτάμι. Ἦταν 24 Αὐγούστου 1779. Τὸ σῶμα τοῦ 65χρονοῦ οσιομάρτυρα παρασύρθηκε ἀπὸ τὸ ρεῦμα γιὰ πολλὰ χιλιόμετρα. Τελικὰ σκάλωσε στὴν ὄχθη κοντὰ στο χωριὸ Κολικόντασι. Ἐκεῖ πιστοὶ τὸ ἐντόπισαν καὶ με εὐλάβεια τον ἔθαψαν κοντὰ στο χωριό. Ὁ Ἀλή, μετέπειτα πασάς, ὅταν πληροφορήθηκε τὴν θανάτωση του, ἔδωσε ἐντολή νὰ ἀνεγερθεῖ ἐκκλησία στον τόπο τῆς ταφῆς του. Ὁ ναὸς αὐτὸς ὀλοκληρώθηκε τὸ 1814. Σήμερα στον χώρο αὐτὸν ὑπάρχει μεγαλοπρεπὲς μοναστήρι που δέχεται πολυάριθμους πιστοὺς προσκυνητές.

Ὁ εθνομάρτυρας Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς θεωρεῖται ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τοῦ «ποθομένου», που πήρε οὐσιαστικὴ μορφή τὸ 1821.